

<https://doi.org/10.25272/j.2149-8385.2019.5.1.02>

PARASOSYAL İLİŞKİ KURMA NEDENİ VE NASILI: PSİKOLOJİK SAĞLAMLIK VE YAŞAM DOYUMU AÇISINDAN BİR İNCELEME*

Why And How To Build Parasocial Relationship: Resilience And Life Satisfaction

Sunay ORHAN

sunayorhanpdr@gmail.com

Nuray TAŞTAN

Doç. Dr., Kırıkkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, nuraytastan@gmail.com

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Geliş: 16 Kasım 2018

Kabul: 21 Şubat 2019

Anahtar Kelimeler:

Parasosyal ilişki, parasosyal etkileşim, psikolojik sağlamlık, yaşam doyumu

© 2019 PESA Tüm hakları saklıdır

ÖZET

Bu çalışmada, üniversite öğrencilerinin parasosyal ilişki kurmaları üzerinde psikolojik sağlamlık ve yaşam doyumunun yordama gücü incelenmiştir. Araştırma grubunu 110 erkek (% 24.5) ve 339 kadın (% 75.5) olmak üzere toplam 449 üniversite öğrencisi oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak Parasosyal Etkileşim Ölçeği, Risk Faktörlerini Belirleme Listesi, Kendini Toparlama Gücü Ölçeği ve Yaşam Doymu Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizi ile ilgili olarak ise; cinsiyet değişkeninin parasosyal ilişki üzerindeki etkisinin incelenmesine yönelik olarak tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda cinsiyet değişkeninin parasosyal ilişki kurma üzerinde anlamlı bir fark oluşturmadığı bulgusu elde edilmiştir. Psikolojik sağlamlık ve yaşam doyumu değişkenlerinin parasosyal ilişki üzerindeki yordama güçlerinin incelenmesi amacıyla ise path analizi yapılmıştır. Yapılan path analizi sonucunda ise psikolojik sağlamlık ve yaşam doyumunun parasosyal ilişki kurma üzerinde düşük düzeyde anlamlı şekilde yordama gücü olduğu bununla birlikte yaşam doyumunun psikolojik sağlamlığa göre parasosyal ilişki üzerinde daha yüksek bir etki gücüne sahip olduğu bulunmuştur.

ARTICLE INFO

Article History:

Received: 16 November 2018

Accepted: 21 February 2019

Keywords:

Parasocial relationship, parasocial interaction, resilience, life satisfaction

© 2019 PESA All rights reserved

ABSTRACT

In this study, the predictive power of resilience and life satisfaction on the parasocial relations of university students were investigated. The study group consisted of 449 university students, 110 male (24.5%) and 339 female (75.5%). Parasocial Interaction Scale, List of Risk Factors, Resilience Scale and Life Satisfaction Scale were used as a means of data collection. Regarding the analysis of the data, one way ANOVA was conducted to examine the effect of gender variable on parasocial relationship. As a result of the one-way analysis of variance, it was found that the gender variable did not make a significant difference on parasocial relations. Path analysis was conducted to examine the predictive power of the resilience and life satisfaction variables on the parasocial relationship. As a result of path analysis, it was found that resilience and life satisfaction had a significant effect on establishing parasocial relations at a low level, and that life satisfaction had higher power on parasocial relationship than resilience.

* Bu çalışma Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde birinci yazar tarafından hazırlanan tezin bir bölümünden oluşmaktadır.

1. GİRİŞ – KURAMSAL ÇERÇEVE

Geçmişten günümüze teknolojinin ilerlemesi sonucunda televizyon ve internet günlük yaşamın ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Madison ve Porter'e (2016) göre; 1980'li yıllarda televizyon, 1990'lı yıllarda ise internet insan yaşamında yer almaya başlamıştır. Televizyonda; reklam, haber, dizi gibi programlarla izleyiciye belli hikayeler ulaştırılmaktadır (Gerbner, Gross, Morgan, Signorielli ve Shanahan, 2002). Bebeklik döneminden itibaren televizyonda yer alan hikayeler dünyasıyla tanışan izleyiciler büyük bir etki altına girmektedir ve bu etki izleyicilerin gelecek yaşamlarındaki hem gerçek dünyaya hem de televizyon dünyasına ilişkin tercihlerinin şekillenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Sosyalleşme duygusunun yaşanmasını sağlayan ve bu imkanı izleyicilerine sunan medya ve medya ürünlerinin çekici dünyası sayesinde televizyon ve medya günlük yaşamın önemli bir parçası haline gelebilmektedir (Gerbner, Gross, Morgan, Signorielli ve Shanahan, 2002).

Televizyon, internet gibi kitle iletişim araçlarının gelişimi ile kişi medya karakteri ile gerçekçi bir ilişki yaşadığı yanılıgına kapılmaktadır. İzleyicinin, medya karakterinin etkisi altına girdiği ancak bu medya karakterinin izleyicinin varlığından, oluşan etkilenmeden haberinin olmadığı etkileşim/ilişki parasosyal ilişki olarak tanımlanmıştır. Kurulan bu ilişki tek taraflıdır; karşılıklı gelişime ve etkileşime açık değildir. Bununla birlikte izleyicinin isteği doğrultusunda bu ilişki son bulabilmektedir (Horton ve Wohl, 1956). Parasosyal ilişki; bilişsel, duyuşsal ve davranışsal olmak üzere üç boyutlu bir yapıya sahiptir. Bu yapılar izleyici ile medya karakteri arasındaki etkileşim/ilişki sırasında doğrudan olumlu ya da olumsuz olarak oluşmaktadır (Schramm ve Hartmann, 2008).

Laken'e (2009) göre kişiler parasosyal ilişki kurdukları medya karakterleri ile gerçek yaşamdaki arkadaşlığı taklit etmektedirler. İzlenen medya karakteri ile bilinçli ya da bilinçsiz bir şekilde kişinin kendisini arkadaş olarak hissetmesi Perse ve Rubin (1989) tarafından televizyon izlemenin sonucunda gelişen normal bir süreç olarak açıklanmıştır. Ward (2016) çalışmasında parasosyal ilişki kuran bireylerin kişilerarası ilişkilerde yaşayabilecekleri eksikliği kurdukları bu parasosyal ilişki ile karşıladıklarını belirtmiştir. İzleyici ve medya karakteri arasında sahte bir bağ gelişmekte ve hatta izleyiciler bu karakterleri gerçek arkadaşlarıymış gibi tanıdıklarını, bildiklerini hissederek güçlü bir bağ ve yakınlık kurmaktadır (Arda, 2006; Lueck, 2012). Parasosyal ilişki gerçek yaşamda kurulan sosyal ilişkilere benzemekle birlikte bağ gücünün daha zayıf olmasından dolayı gerçek yaşamdaki somut ilişkilerden ayrılır (Ballentine ve Martin, 2005). Arslan (2013) çalışmasında parasosyal ilişki kurmanın gündelik yaşamdaki kişilerarası ilişkilerle ortak yanları bulunmakla birlikte parasosyal ilişki kurmadaki güven ortamının daha az olduğunu belirtmiştir.

Gleich'e (1997) göre; parasosyal ilişkinin gücü izleyicinin bilişsel ve duyuşsal açıdan durumu tarafından, başka bir deyişle, izleyicinin zihnindeki ya da iç dünyasındaki anlamlara bağlı olarak belirlenir. Gözlemlenen karakterin davranışlarının örnek alınıp kabul edilmesinde motivasyon faktörü de önemli bir değişken olarak yer almaktadır (Moyer- Guse ve Nabi, 2010). İhtiyaçlar, motivasyon durumu, bilişsel açıdan farkındalık gibi etkenler parasosyal ilişkinin kurulmasında oldukça önemlidir. Bu açıdan parasosyal ilişkinin kurulmasında kişiden kişiye farklılıklar görülebilmektedir. İlişkinin otomatik olarak kurulmasında kişinin ihtiyaçları temel neden olabilmektedir. Ancak bununla birlikte parasosyal ilişkinin kurulmaması ya da kurulamamasında kişinin tercih edip etmeme durumuna ek olarak medya karakteri ile ilgili faktörlerin de etkili olduğu söylenebilir.

Horton ve Wohl'a (1956) göre, izlenen medya karakterinin izleyicinin yaşamındaki zorlukların üstesinden gelmesinde davranış, duygu ve düşünce olarak yol gösterici bir özelliği olabilmektedir. Bununla birlikte izleyicinin toplumsal açıdan özgürce yaşayamadığı duyguları yaşamada ve yaşamından aldığı doyumunu artırmada izlenen medya karakteri önemli bir işleve sahip olabilmektedir. Parasosyal ilişki kurma ile ilgili alanyazında yer alan çalışmalar incelendiğinde ilgili çalışmaların büyük çoğunluğunun Amerika ve Avrupa'da yapılan çalışmalardan oluştuğu görülmektedir. Bu bağlamda yapılan çalışmalar incelendiğinde Horton ve Wohl'un (1956) bu kavramdan ilk kez bahseden kişiler oldukları görülmektedir. Ulaşılabilir alanyazın incelendiğinde parasosyal ilişki kavramı ile ilgili yapılan ilk çalışmalar arasında Rubin, Perse ve Powell'in (1985) yerel haberleri izleyen izleyicilerin parasosyal ilişki kurmalarını yalnızlık kavramı ile ilişkilendirerek inceledikleri görülmektedir.

Perse ve Rubin (1989) sosyal ve parasosyal ilişkilerin özelliklerini pembe dizi izleyicileri üzerinde araştırmışlardır. Analiz sonucunda dizide yer alan favori medya karakteri ile ilgili belirsizliklerin

azalması ve bu karakterin his ve özelliklerini doğru olarak tahmin edebilme bu karakterle kurulan parasosyal ilişkinin, sosyal ilişkiye olan benzerliğini ortaya koymuştur. Yapılan bir başka araştırmada ise Cohen (1997) televizyon izleyicilerinin kurdukları parasosyal ilişkiyi bağlanma modelleri ve romantik ilişkiler açısından cinsiyet değişkeni temelinde ele almıştır.

Türkiye’de yapılan çalışmalar incelendiğinde ise; Arslan (2013)’in parasosyal ilişki kurmayı yalnızlık ve bağlanma stilleri açısından ele aldığı görülmüştür. Araştırmanın sonucunda yalnızlık ve parasosyal etkileşim kavramları arasında bir ilişkinin bulunamamasına karşın yüksek düzeyde parasosyal etkileşime sahip olanların daha çok yalnızlık hissettikleri görülmüştür. Bu çalışmaya göre korkulu bağlanan bireylerin kurdukları parasosyal etkileşimin diğerlerine göre en yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Aytulun (2015) ergenlerin kurdukları parasosyal etkileşimi internette gerçek benlik, kendilik algısı ve sosyal kaygı kavramları açısından incelemiştir. Sonuçta internette gerçek benlik ve sosyal kaygı değişkenlerinin parasosyal etkileşimi anlamlı şekilde yordadığı bulunmuştur.

Bireylerin zorlanma yaşadıkları durumlara ilişkin başa çıkabilme becerileri oldukça önemlidir. Parasosyal ilişki kavramı ile ilgili olduğu düşünülen başa çıkabilme becerileri olarak da tanımlanabilen psikolojik sağlamlık kavramının aracı değişken olduğu düşünülmektedir. Aydoğan’ın (2014) yılmazlık olarak tanımladığı bu başa çıkabilme becerileri, olumsuz durumlarla karşılaşıldığında bireyin umudunu kaybetmeden yaşamını devam ettirmesi olarak açıklanmıştır. Terzi (2006) ise yılmazlık kavramını kendini toparlama gücü olarak adlandırmış ve bireyin zorlandığı durum ile başa çıkabilmesi sonucunda güçleneceğine inanması olarak tanımlamıştır. Yılmazlık kavramı yerine psikolojik sağlamlık kavramını kullanan Gizir (2007) ise; psikolojik sağlamlığın varlığından söz edebilmek için öncelikle herhangi bir zorlanma durumunun olması gerektiğinden bahsetmiştir. Aydoğan (2014) yılmazlık kavramı ile birlikte bireyin zorlanma yaşadığı durum ile ilgili olarak koruyucu ve risk faktörlerinin de önemli olduğunu belirtmiştir.

Parasosyal ilişki kurmadaki diğer bir önemli etken ve aracı değişkenin ise yaşam doyumu olduğu düşünülmektedir. Bireylerin; yaşama dair mutluluk düzeyleri arttıkça, yaşamda planladıkları hedeflere ulaşabildikçe, karşılaştıkları sorunların üstesinden geldikçe yaşam doyumlarının artması beklenmektedir. Yaşam doyumu kavramı incelendiğinde; Diener, Emmons, Larsen ve Griffin (1985) tarafından bilişsel, yargısal bir süreç olarak tanımlandığı görülmektedir. Yaşam doyumu kavramı öznel iyi oluş kavramının bilişsel boyutunu oluşturmaktadır (Gündoğar, Gül, Uskun, Demirci ve Keçeci; 2007). Civitçi (2012), yaşam doyum düzeyindeki artış ile birlikte bireylerin psikolojik açıdan sağlıklı olma düzeylerinin de olumlu olarak etkileneceğini ifade etmiştir. Gündoğar, Gül, Uskun, Demirci ve Keçeci (2007) de çalışmalarında bireyin üretkenliğinin yaşam doyum düzeyi arttıkça arttığını belirtmişlerdir. Psikolojik açıdan kendisini olumsuz olarak algılayan, sosyal ilişkilerinde de olumsuz yaşantısı olumlu yaşantılarına göre daha fazla olan bireylerin yaşam doyum düzeylerinin düştüğü Özgür, Babacan Gümüş ve Durdu (2010) tarafından belirtilmiştir. Kişinin kendini tanıması ve sahip olduğu özelliklerin farkına varması ile yaşam doyum düzeyinin artması da pozitif ilişkilidir (Tümekaya, Hamarta, Deniz, Çelik ve Aybek; 2008).

Bireyin gerçek yaşamı ile ilgili hissettiği eksiklik duygusunu kapatmaya yarayan parasosyal ilişki sanal bir gerçeklik ya da soyut bir ilişki olarak tanımlanabilir. Birey gerçek yaşamda gerçekleştirmediği arzu, istek ve ihtiyaçlarına kurduğu bu soyut ilişki sayesinde erişebilmekte ve mutlu olduğunu hissedebilmektedir. Bununla birlikte kurduğu bu soyut ilişkilerden aldığı destek sayesinde yaşamındaki zorlukların üstesinden gelebilmekte ve yaşamından doyum alabilmektedir. Bu nedenler doğrultusunda parasosyal ilişki kurmanın anlaşılmasında psikolojik sağlamlık ve yaşam doyumunun belirleyici rolünün incelenmesi önem arz etmektedir. Bu bağlamda çalışmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlamlık durumları parasosyal ilişki kurmalarını olumsuz olarak yordamakta mıdır?
2. Üniversite öğrencilerinin yaşam doyumları parasosyal ilişki kurmalarını olumsuz olarak yordamakta mıdır?
3. Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlamlık durumları yaşam doyumlarını olumlu olarak yordamakta mıdır?

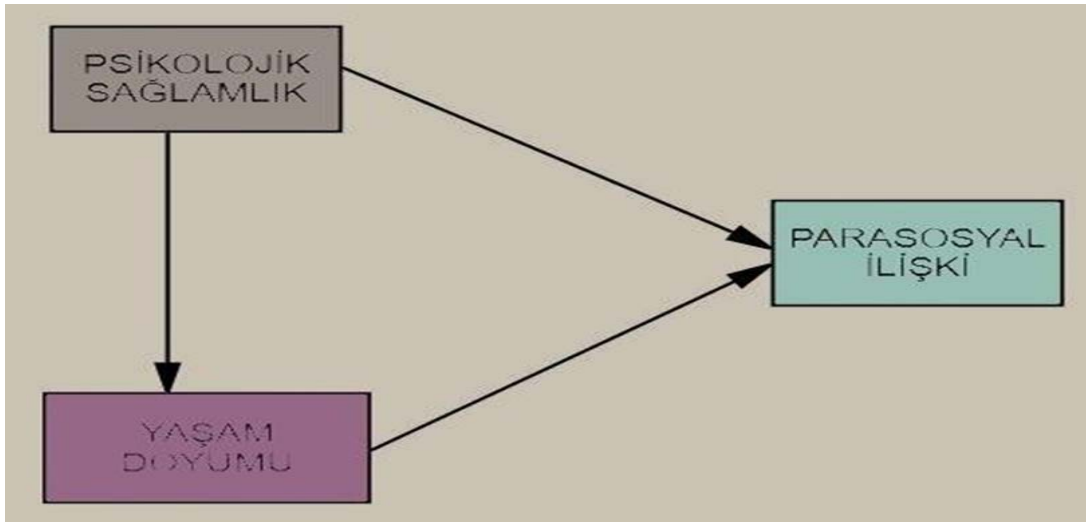
4. Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlık ve yaşam doyumu durumları parasosyal ilişki kurmalarını yordamakta mıdır?
5. Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlık durumları parasosyal ilişki kurmalarını yordarken yaşam doyumu faktörünün aracılık gücü var mıdır?
6. Üniversite öğrencilerinin parasosyal ilişki kurmaları; cinsiyete göre anlamlı biçimde farklılaşmakta mıdır?

2. YÖNTEM

Bu çalışma, var olan durumu sorgulayan betimsel bir araştırmadır. Veriler, farklı yaşlardaki bireylerden elde edilmiştir ve kesitsel araştırma deseni kullanılmıştır. Gruplar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığına bakılması için t-testi yapılmıştır.

Araştırma; cinsiyet ile psikolojik sağlık durumları ve yaşam doyum düzeylerinin parasosyal ilişki kurma üzerindeki yordama güçlerinin araştırıldığı nedensel karşılaştırmalı bir araştırmadır. Araştırmanın bağımlı değişkeni parasosyal ilişki kurmadır. Bağımsız değişkenleri ise cinsiyet ile birlikte psikolojik sağlık durumları ve yaşam doyum düzeyleridir. Araştırmada, ilgili değişkenlerin parasosyal ilişki kurma üzerine olan etkilerinin gösterildiği bir Path modeli geliştirilip, bu model test edilmiştir. Hipotez kavramsal modeli aşağıdaki şekilde gibidir:

Şekil 1. : Hipotez Kavramsal Model

Araştırma Grubu

Araştırma grubunu, Kırıkkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde farklı bölümlerde eğitim gören 110 erkek (% 24.5) ve 339 kadın (% 75.5) olmak üzere toplam 449 öğrenci oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada verilerin toplanması için Kişisel Bilgi Formu, Parasosyal Etkileşim Ölçeği-PSÖ (Parasocial Interaction Scale-PSI), Risk Faktörlerini Belirleme Listesi, Kendini Toparlama Gücü Ölçeği (Resilience Scale) ve Yaşam Doyumu Ölçeği (The Satisfaction with Life Scale) kullanılmıştır. Ölçeklerin psikometrik özellikleri aşağıda belirtilmiştir:

Kişisel Bilgi Formu

Araştırmaya katılan bireylerin cinsiyet, sınıf düzeyi, anne-baba eğitim durumu ve aylık gelir olmak üzere demografik özelliklerine yönelik sorular ile televizyon izleme durumu, televizyon izleme amacı, dizi izleme durumu ve dizi izleme saati ile ilgili sorulardan oluşmaktadır.

Parasosyal Etkileşim Ölçeği (PSI; Parasocial Interaction Scale)

Rubin, Perse ve Powell (1985) tarafından parasosyal ilişki/etkileşim ölçeği geliştirilmiştir (Rubin ve Perse, 1987). Türkçe'ye uyarlama çalışması ise Arda (2006) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin Türkçe'ye

uyarlanmasındaki geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarını Arda (2006) iki pilot çalışma ile yapmıştır. On dört maddelik ölçek oluşturulurken Rubin ve ark. (1985) tarafından geliştirilen orijinal ölçekten altı madde ve aynı ölçeğin daha kısa versiyonu olan Rubin ve Perse (1987) tarafından geliştirilmiş olan ölçekten sekiz madde alınmıştır. Likert tipinde uyarlanan ölçek 1'den (kesinlikle katılmıyorum) 5'e (kesinlikle katılıyorum) kadar derecelendirilmiştir. Alfa güvenirliliği .94 (M = 2.31 ; SD = 0.96) ile iç tutarlı olarak bulunmuştur. Uyarlanan ölçeğin arkadaşlık, empati ve ilgi duyma olmak üzere üç alt boyutu bulunmaktadır. Ölçekte ters madde bulunmamaktadır (Arda, 2006). Bu çalışmanın araştırma grubuna yönelik yapılan analiz sonucunda ise parasosyal ilişki ölçeğinin Cronbach alpha değeri .89 olarak bulunmuştur.

Risk Faktörlerini Belirleme Listesi

Kendini toparlama gücünün belirlenmesine yönelik olarak risk faktörlerine sahip olan bireylerin bulunması için ilgili alanyazının taranması sonucunda otuz maddeden oluşan Risk Faktörlerini Belirleme Listesi oluşturulmuştur (Terzi, 2008b).

Psikolojik Sağlamlık Ölçeği – KendiniToparlama Gücü Ölçeği (Resilience Scale)

Kendini toparlama gücü ya da diğer bir ifadeyle psikolojik sağlamlık ölçeği (Resilience Scale) Wagnild ve Young (1993) tarafından geliştirilmiştir ve yirmi beş maddeden oluşmaktadır (Wagnild ve Young, 1993). Türkçe'ye uyarlama çalışması ise Terzi (2006) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin yapı geçerliliğini belirlemek amacıyla faktör analizinden Temel Bileşenler Analizi yapılmıştır. Yedili Likert tipinde olan ve yirmi dört maddeden oluşan Kendini Toparlama Gücü Ölçeği'nin güvenirliliği ise üç yolla bulunmuştur. İlk olarak yirmi dört maddeye uygulanan faktör analizi sonuçlarından yola çıkarak Cronbach-alpha güvenirliliği hesaplanmıştır ve .82 olarak bulunmuştur. İkinci yol olarak ölçeğin yirmi dört maddesine madde analizi yapılmıştır. Son olarak da test-tekrar test yöntemi kullanılarak ölçek iki hafta arayla iki kez uygulanmıştır. Sonuçta elde edilen Pearson korelasyon katsayısı .84'tür. Ölçekte ters madde yer almamaktadır (Terzi, 2006). Bu çalışmaya ait araştırma grubuna yönelik yapılan analiz sonucunda Cronbach alpha değeri .87 olarak bulunmuştur.

Yaşam Doymu Ölçeği (The Satisfaction with Life Scale)

Diener ve ark. (1985) tarafından geliştirilen Yaşam Doymu Ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlama çalışması Dağlı ve Baysal (2016) tarafından yapılmıştır. Ölçek İngilizce'den Türkçe'ye çevrilirken geri çevirme yöntemi (back translation) kullanılmıştır ve orijinal hali ile anlamlarının aynı olup olmadığını incelemek amacıyla Pearson momentler çarpımı korelasyon katsayısına bakılmıştır. Sonuçta İngilizce ve Türkçe ölçekler arasında yüksek düzeyde pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Güvenirliliği belirlemek amacı ile yapılan Cronbach Alfa ve test-tekrar test yöntemleri sonucunda Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı .88 ve test-tekrar test güvenirliliği .97 olarak bulunmuştur. Beşli Likert tipinde olan ve beş maddeden oluşan ölçeğin yüksek derecede iç tutarlılığa sahip olduğu belirlenmiştir. (Dağlı ve Baysal, 2016). Bu çalışmanın araştırma grubuna ait verilerin analizi sonucunda Cronbach alpha değeri .83 olarak bulunmuştur.

Verilerin Analizi

Bu çalışmada bütün değişkenler için betimsel istatistikler hesaplanmıştır. Dizi karakterleri ile kurulan parasosyal ilişki üzerinde psikolojik sağlamlık ve yaşam doyumunun etkisinin olup olmadığını göstermek için path analizi yapılmıştır. Ayrıca verilerin analizi için t-testinden faydalanılmıştır. Veriler analiz edilirken güven aralığı % 95 olarak alınmıştır. Verilerin analizinde SPSS 23.0 ve LISREL paket programları kullanılmıştır.

İşlem

Verilerin toplanması için kullanılması planlanan Kişisel Bilgi Formu, Parasosyal Etkileşim Ölçeği, Risk Faktörlerini Belirleme Listesi, Psikolojik Sağlamlık Ölçeği ve Yaşam Doymu Ölçeği'nin uygulanması için Kırıkkale Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Etik Kurulu'ndan izin alınmıştır. Ekim 2017-Aralık 2017 tarihleri arasında Kırıkkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde çeşitli bölümlerde eğitim gören 449 öğrenciye ölçekler sınıf ortamında uygulanmıştır. Öğrencilere araştırma ile ilgili ön bilgi verildikten sonra, ölçeklerin uygulanmasına ilişkin açıklamalar yapılmış ve gönüllü öğrencilere ilgili ölçekler uygulanmıştır.

3. BULGULAR

Bu bölümde, araştırma kapsamında yapılan analizler ile elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Bu bağlamda betimsel bulgular verildikten sonra parasosyal ilişki kurma durumu öncelikle cinsiyet değişkenine göre incelenmiştir. Daha sonra ise parasosyal ilişki ile psikolojik sağlamlık ve yaşam doyumu kavramlarının arasındaki ilişki path analizi yapılarak incelenmiştir.

Betimsel İstatistikler

Araştırma grubunu oluşturan üniversite öğrencilerinin parasosyal ilişki, psikolojik sağlamlık ve yaşam doyumu ölçeklerinden aldıkları toplam puanlara ilişkin betimsel istatistik verileri Tablo 1.'de verilmiştir.

Tablo 1. Parasosyal ilişki, psikolojik sağlamlık ve yaşam doyumu ölçeklerinden alınan toplam puanlara ilişkin betimsel istatistik sonuçları

	En Düşük	En Yüksek	Ortalama	Standart Sapma
Parasosyal İlişki	1.00	5.00	2.99	.78
Psikolojik Sağlamlık	3.29	6.00	4.650	.46
Yaşam Doyumu	1.00	5.00	3.15	.79

Cinsiyete Göre Oluşturulan Grupların Parasosyal İlişki Kurmaları Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Tablo 2. Cinsiyete Göre Oluşturulan Grupların Parasosyal İlişki Kurmaları Açısından t Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	Ortalama	Standart Sapma	sd	t	p
Erkek	110	41.95	10.30	447	0.15	0.88
Kadın	339	41.78	11.10			

Tablo 2'de görüldüğü gibi kadın ve erkeklerin parasosyal ilişki kurmaları açısından karşılaştırılması için yapılan t testi sonrasında parasosyal ilişkinin cinsiyete göre anlamlı bir fark göstermediği bulunmuştur ($t(447) = 0.15, p > .01$). Buna göre parasosyal ilişki kurmanın kadın ve erkek olma durumuna göre değişiklik göstermediği söylenebilir.

Path Analizine İlişkin Bulgular

Path analizine ilişkin olarak test edilecek modelde, parasosyal ilişki kurma üzerinde psikolojik sağlamlık ve yaşam doyumunun doğrudan etkisinin yanı sıra ayrıca psikolojik sağlamlığın yaşam doyumu üzerinden dolaylı etkisinin olduğu varsayılmıştır. Bu bağlamda yer alan bağımlı değişken ve bağımsız değişkenler arasındaki korelasyon değerleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 3. Bağımlı ve Bağımsız Değişkenler Arasındaki Korelasyon Değerleri

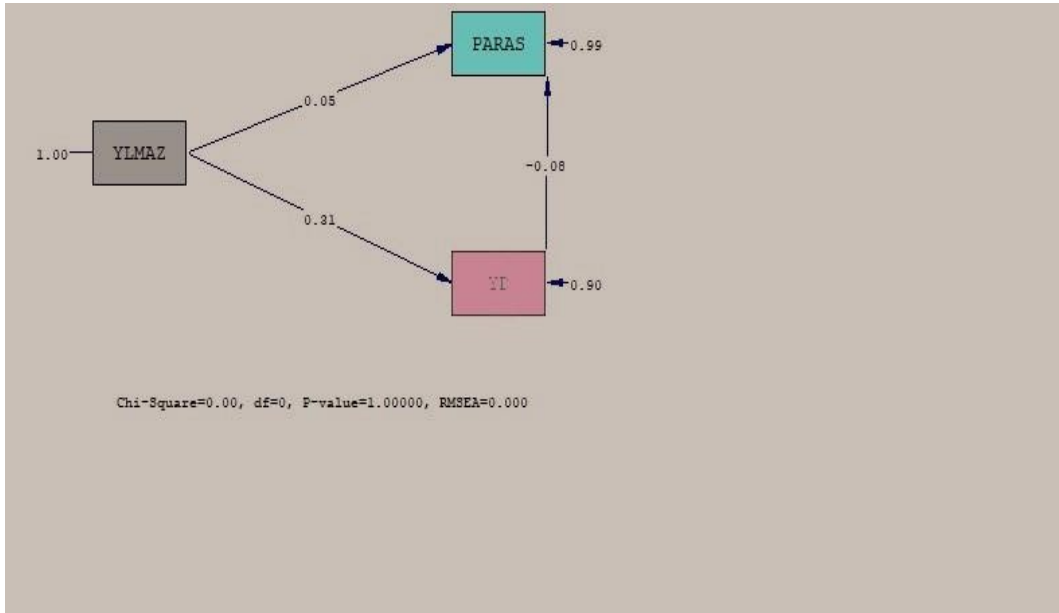
Değişkenler	Parasosyal İlişki	Psikolojik Sağlamlık	Yaşam Doymu
Parasosyal İlişki	1	.026	-.066
Psikolojik Sağlamlık		1	.312**
Yaşam Doymu			1

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Korelasyon analizi sonucunda parasosyal ilişki ile psikolojik sağlamlık ve yaşam doymu arasında ilişki olmadığı, bununla birlikte psikolojik sağlamlık ile yaşam doymu arasında orta düzeyde anlamlı ilişki olduğu ortaya çıkmıştır (bkz. Tablo 3).

Bağımlı ve bağımsız değişkenlere yönelik korelasyon hesaplanmasının ardından parasosyal ilişkiyi yordamaya yönelik yapılan path analizinin sonuçları aşağıda verilmiştir. Parasosyal ilişki ile ilişkili olan değişkenlerin korelasyon katsayılarına bakıldığında; psikolojik sağlamlık ile $r = .05$, yaşam doymu ile $r = -.08$ olduğu görülmüştür. Parasosyal ilişki ile psikolojik sağlamlık arasında pozitif yönlü düşük düzeyde bir ilişki olduğu, yaşam doymu ile arasında negatif yönlü düşük düzeyde bir ilişkisinin olduğu görülmüştür.

Şekil 2. Model Analizi

Test edilen modele ilişkin elde edilen değerlere bakıldığında, Ki-kare, .00; RMSEA, .00 olarak çıkmıştır. Modele ilişkin uyum katsayılarına bakıldığında model doymuş model olduğu için ilgili uyum katsayılarının (CFI, IFI, NFI, TLI ve RFI) 1.0 olduğu görülmüştür (bkz. Şekil 2.).

Tablo 4. Bağımsız Değişkenlerin Bağımlı Değişken Üzerindeki Doğrudan, Dolaylı Ve Toplam Etkisi

Bağımsız Değişkenler	Bağımlı Değişken (Parasosyal İlişki)		
	Doğrudan Etki	Dolaylı Etki	Toplam Etkisi
Psikolojik Sağlamlık	.05	-.08	-.13
Yaşam Doymu	-.08	.00	-.08

Model testi sonucunda çıkan etki puanlarına bakıldığında ise; parasosyal ilişki için psikolojik sağlamlığın .05; yaşam doyumunun -.08 düzeyinde doğrudan etkisinin bulunduğu görülmektedir. Psikolojik sağlamlığın yaşam doymu üzerinde .31 düzeyinde doğrudan etkisi bulunmakla birlikte yaşam doymu üzerinden dolaylı olarak -.08 düzeyinde parasosyal ilişki üzerinde dolaylı bir etkisi bulunduğu söylenebilir (bkz. Tablo 4.).

4. TARTIŞMA

Bu çalışmada psikolojik sağlamlık ve yaşam doyumunun parasosyal ilişki kurma durumu üzerindeki yordama güçleri incelenmiş ve düşük düzeyli yordama gücüne sahip oldukları bulunmuştur.

Araştırmada cinsiyet değişkeninin parasosyal ilişki kurma durumu üzerinde anlamlı bir fark oluşturmadığı bulgusu elde edilmiştir. Buna göre alanyazında yer alan çalışmalar incelendiğinde bu bulguyu destekler nitelikte, cinsiyetin parasosyal etkileşim kurma üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığını gösteren başka çalışmaların da olduğu görülmüştür (Arslan, 2013; Agee, 2014; Kurtin, 2013). Bununla birlikte ulaşılabilir alanyazındaki çalışmalar incelendiğinde; cinsiyetin, parasosyal ilişki kurma üzerinde anlamlı etkisinin ortaya çıktığı çalışmaların da yer aldığı da görülmüştür. Bu çalışmalarda kadınların erkeklerden daha yüksek parasosyal ilişki puanına sahip oldukları ortaya konmuştur (Aytulun, 2015; Cohen, 1997; Cole ve Leets, 1999; Laken, 2009; Schiappa, Allen ve Gregg, 2007). Centeno'nun (2016) yaptığı çalışma sonucunda ise erkeklerin parasosyal ilişki puanı kadınlardan daha yüksek çıkmıştır. Kadın ve erkekler arasında parasosyal ilişki puanlarının bu şekilde farklılaşmasında çalışmanın yapıldığı araştırma grubunun sahip olduğu özelliklerin, araştırmanın konusunun veya araştırmada yer alan değişkenlerin etkili olabileceği düşünülmektedir.

Araştırma grubunu oluşturan üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlamlık, yaşam doymu ve parasosyal ilişki durumları arasındaki ilişkiler path analizi ile incelenmiştir. Buna göre yapılan path analizi sonucunda psikolojik sağlamlık ve yaşam doymu durumlarının parasosyal ilişki kurmaları üzerindeki etki gücünün düşük olduğu bulgusu elde edilmiştir. Bu sonuç araştırmanın; “Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlamlık durumları parasosyal ilişki kurmalarını olumsuz olarak yordamakta mıdır?”, “Üniversite öğrencilerinin yaşam doymuları parasosyal ilişki kurmalarını olumsuz olarak yordamakta mıdır?” ve “Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlamlık ve yaşam doymu durumları parasosyal ilişki kurma düzeylerini yordamakta mıdır?” sorularını düşük düzeyde yordamaktadır şeklinde cevaplanabileceğini göstermektedir. Bununla birlikte psikolojik sağlamlığın yaşam doyumunu orta düzeyde yordadığı ve yaşam doyumunun psikolojik sağlamlık ve parasosyal ilişki durumu arasındaki aracılık gücünün var olduğu, araştırmanın “Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlamlık durumları yaşam doymularını olumlu olarak yordamakta mıdır?” ve “Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlamlık durumları parasosyal ilişki kurmalarını yordarken yaşam doymu faktörünün aracılık gücü var mıdır?” sorularına bir cevap olarak söylenebilir.

Genel olarak, yapılan path analizinden yola çıkıldığında üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlamlık durumlarının parasosyal ilişki kurmaları üzerinde etkisi olduğu söylenebilir. Ulaşılabilir alanyazına bakıldığında Horton ve Wohl'un (1956) belirttiği gibi parasosyal ilişki, izleyici ile medya karakteri arasında gelişen tek yönlü ve izleyiciyi gerçek bir ilişki yaşadığı yanılgısına düşürebilen bir ilişki olarak tanımlanmıştır. Kurulan bir parasosyal ilişkide gerçek kişilerarası ilişkilerdeki gibi genel olarak sorumlulukların olmaması, ilişkinin izleyici tarafından yönlendirilebilmesi gibi ilişkiyi sürdürmeyi

kolaylaştıran, bununla birlikte kişinin zaman zaman gerçek yaşamdan uzaklaşmasını sağlayan özelliklerinin olması parasosyal ilişki kurmayı farkında olmadan da olsa daha tercih edilebilir duruma getirmektedir. Bu durumla ilişkili olarak Terzi'nin (2008a) ifade ettiği gibi, kişinin zorlayıcı yaşantılar karşısında ayakta kalabilme gücü olan psikolojik sağlamlık durumunun parasosyal ilişki kurma üzerinde etkili olduğu söylenebilir. Yaşamdaki zorluklarla mücadele edebilen, bu zorluklar karşısında kendini daha kolay toparlayabilen bireylerin sığınacak bir liman olarak parasosyal ilişkiyi daha az kuracakları düşünülmektedir. Yapılan bu çalışmada katılımcıları oluşturan araştırma grubunun içinde bulunduğu yaşam koşulları, gelişim dönemi özellikleri, katılımcılar için risk faktörünün varlığının az olması gibi nedenlerden dolayı psikolojik sağlamlığın parasosyal ilişki üzerindeki yordama gücünün düşük çıkmış olduğu söylenebilir. Bununla birlikte Fischer'in (2009) belirttiği gibi kişinin içinde bulunduğu yaşama, yaşamının olanak ve sınırlılıklarına ilişkin yaptığı genel bir değerlendirme olarak tanımlanan yaşam doyumunun hem psikolojik sağlamlık hem de parasosyal ilişki üzerinde etkisinin olduğu düşünülmektedir. Ulaşılabilir alanyazında yer alan Ülker-Tümlü ve Receptoğlu'nun (2013) yapmış olduğu çalışma sonucunda psikolojik sağlamlık ve yaşam doyumu arasında orta düzeyde pozitif bir ilişki olduğu bulgusu elde edilmiştir. Benzer şekilde Abolghasemi ve Taklavi-Varaniyab'ın (2010) ve yapmış olduğu araştırma sonucunda psikolojik sağlamlığın artmasının kişinin yaşam doyumunun artmasına etki ettiği ortaya çıkmıştır. Akbar, Akram, Ahmed, Hussain, Lal ve Ijaz'ın (2014) yaptığı araştırma sonucunda da diğerlerine benzer şekilde psikolojik sağlamlık ve yaşam doyumu arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu bulgusu elde edilmiştir. Bu çalışmaların bulguları psikolojik sağlamlığın yaşam doyumu üzerindeki yordama gücünü destekler niteliktedir. Psikolojik sağlamlığı yüksek olan bireylerin yaşamın zorlukları karşısında ayakta kalabilme gücünün, yaşama dair umudun yüksek olması ve dolayısıyla yaşam doyumunun yüksek olması yaşama pozitif bakış açısıyla bakabilme, yaşamı daha olumlu bir bakış açısı ile değerlendirebilme ile ilişkili olduğu söylenebilir. Bununla birlikte yaşam doyumu düzeyi yüksek olan kişilerin parasosyal ilişki kurma eğilimlerinin daha düşük olması beklendiği bir durum olarak söylenebilir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgu yaşam doyumunun psikolojik sağlamlığa göre parasosyal ilişki üzerinde daha yüksek bir etki gücüne sahip olduğunu göstermiştir. Ayrıca yaşam doyumunun psikolojik sağlamlık üzerinden aracılık gücünün olduğu ve parasosyal ilişki durumunu etkilediğinin ortaya çıkmasının yanısıra bu bulgunun psikolojik sağlamlık ile yaşam doyumu arasındaki ilişkiyi de kanıtlar nitelikte olduğu söylenebilir. Ulaşılabilir alanyazındaki parasosyal ilişki ile ilgili çalışmalar incelendiğinde ise; psikolojik sağlamlık ve yaşam doyumu kavramları ile parasosyal ilişki/etkileşim kavramı arasındaki ilişkinin incelendiği bir çalışmanın olmadığı görülmüştür.

KAYNAKÇA

- Abolghasemi, A. and Taklavi-Varaniyab, S. (2010). Resilience and perceived stress: predictors of life satisfaction in the students of success and failure. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 5, 748-752. Doi: 10.1016/j.sbspro.2010.07.178
- Agee, M.E. (2014). *I Listen to You Every Day: Parasocial Relationships and Self-Disclosure in Christian Radio*. (Unpublished Master's Thesis). Texas University, Arlington.
- Akbar, M., Akram, M., Ahmed, M., Hussain, M. S., Lal, V. and Ijaz, S. (2014). Relationship between resilience and life satisfaction among nomadic. *International Journal of Innovation and Applied Studies*, 6 (3), 515-529.
- Arda, S. (2006). *Predictors of Parasocial Interaction with the Favorite and the Least Desirable Characters Portrayed in Tv Serials*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Arslan, Ö. (2013). *TV Dizilerinde Yer Alan Karakterler İle Kurulan Parasosyal Etkileşim: Bağlanma Biçimleri ve Yalnızlık Açısından Bir İnceleme*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Aydoğan, D. (2014). *Çiftlerde İlişkisel Yılmazlığın Ebeveynlik Stresi, İlişkisel Başa Çıkma, İlişkisel Profesyonel Yardım Arama İle İlişkisi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aytulun, G. (2015). *Ergenlerde Parasosyal Etkileşim: İnternette Gerçek Benlik, Kendilik Algısı ve Sosyal Kaygı Arasındaki İlişkiler*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ballantine, P. W. and Martin, B. A. S. (2005). Forming parasocial relationships in online communities. *Advances in Consumer Research*, 32, 197-201.
- Centeno, D. D. G. (2016). Celebrities' parasocial interaction and relationships: Predictor of voting preference towards endorsed political candidates. *Philippine Management Review*, (23), 53-68.

- Civitçi, A. (2012). Üniversite öğrencilerinde genel yaşam doyumu ve psikolojik ihtiyaçlar arasındaki ilişki. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21 (2), 321-336.
- Cohen, J. (1997). Parasocial relations and romantic attraction: Gender and dating status differences. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 41 (4), 516- 529. Doi: 10.1080/08838159709364424
- Cole, T. and Leets, L. (1999). Attachment styles and intimate television viewing: Insecurely forming relationships in a parasocial way. *Journal of Social and Personal Relationships*, 16 (4), 495-511.
- Dağlı, A. ve Baysal, N. (2016). Yaşam doyumu ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 59 (5), 1250-1262.
- Diener, E., Emmons, R. A., Larsen, R. J. & Griffin, S. (1985). The satisfaction with life scale. *Journal of Personality Assessment*, 49 (1), 71-75.
- Fischer, J. A. (2009). Subjective well-being as welfare measure: Concepts and methodology. Munich Personal RePEc Archive, 1-42. (<https://mpra.ub.uni-muenchen.de/16619/>)
- Gerbner, G., Gross, L., Morgan, M., Signorielli, N. & Shanahan, J. (2002). Growing up with television: Cultivation processes. Jennings Bryant & Dolf Zillmann (Ed.), *Media Effects Advances in Theory and Research (Second Edition)* (s.43-67). Lawrence Erlbaum Associates, London.
- Gizir, C. A. (2007). Psikolojik sağlık, risk faktörleri ve koruyucu faktörler üzerine bir derleme çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3 (28), 113-128.
- Gleich, U. (1997). Parasocial Interaction with People on the Screen. P. Winterhoff- Spurr & T.H.A.Van Der Voort (Ed.), *New Horizons in Media Psychology: Research Co-operation and Projects in Europe* içinde (s.35- 55). Opladen, Germany.
- Gündoğar, D., Gül, S.S., Uskun, E., Demirci, S. Ve Keçeci, D. (2007). Üniversite öğrencilerinde yaşam doyumunu yordayan etkenlerin incelenmesi. *Klinik Psikiyatri*, 10, 14-27.
- Horton, D. and Wohl, R. R. (1956). Mass Communication and Para-social Interaction: Observations on intimacy at a distance. *Psychiatry*, 19, 215-229.
- Kurtin, K. S. (2013). *Parasocial and School Relationships of Pre-school Children*. (Unpublished Doctoral Dissertation). University of Connecticut, USA.
- Laken, A. R. (2009). *Parasocial relationships with celebrities: An illusion of intimacy with mediated friends*. (Unpublished Master's Thesis). Nevada University, LasVegas.
- Lueck, J. A. (2012). *Friend-Zone with benefits: The Parasocial advertising of Kim Kardashian*. (Unpublished Master's Thesis). The University of Southern Mississippi, Minneapolis.
- Madison, T. P. & Porter, L. V. (2016). Cognitive and imagery attributes of parasocial relationships. *Imagination, Cognition and Personality: Consciousness in Theory, Research, and Clinical Practice*, 35 (4), 359-379. Doi: 10.1177/0276236615599340
- Moyer-Guse, E. and Nabi, R. L. (2010). Explaining the effects of narrative in an entertainment television program: Overcoming resistance to persuasion. *Human Communication Research*, 36, 26-52.
- Özgür, G., Babacan Gümüş, A. ve Durdu, B. (2010). Evde ve yurttan kalan üniversite öğrencilerinde yaşam doyumu. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 1 (1), 25-32.
- Perse, E. M. and Rubin, R. B. (1989). Attribution in social and parasocial relationships. *Communication Research*, 59 (16), 59-77. Doi: 10.1177/009365089016001003
- Rubin, A. M., Perse, E. M. & Powell, R. A. (1985). Loneliness, parasocial interaction, and local television news viewing. *Human Communication Research*, 12 (2), 155-180.
- Rubin, A. M. and Perse, E. M. (1987). Audience activity and soap opera involvement: A uses and effects investigation. *Human Communication Research*, 14 (2), 246-268.
- Schiappa, E., Allen, M. and Gregg, P. B. (2007). Parasocial relationships and television: A meta-analysis of the effects. Raymond W. Preiss, Barbara Mae Gayle, Nancy Burrell, Mike Allen & Jennings Bryant (Ed.), in *Mass Media Effects Research Advances Through Meta-Analysis* (s. 301-314). Lawrence Erlbaum Associates, London.
- Schramm, H. and Hartmann, T. (2008). The PSI-Process Scales. A new measure to assess the intensity and breadth of parasocial processes. *Communications*, 33, 385-401. Doi: 10.1515/COMM.2008.025
- Terzi, Ş. (2006). Kendini toparlama gücü ölçeğinin uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 26 (3), 77-86.
- Terzi, Ş. (2008a). Üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılıkları ve algıladıkları sosyal destek arasındaki ilişki. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3 (29), 1-11.
- Terzi, Ş. (2008b). Üniversite öğrencilerinde kendini toparlama gücünün içsel koruyucu faktörlerle ilişkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35, 297-306.
- Tümkaya, S., Hamarta, E., Deniz, M.E., Çelik, M. ve Aybek, B. (2008). Duygusal zeka mizah tarzı ve yaşam doyumu: Üniversite öğretim elemanları üzerine bir araştırma. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik*

Dergisi, 30 (3), 1-18.

Ülker-Tümlü, G. ve Receptoğlu, E. (2013). Üniversite akademik personelinin psikolojik dayanıklılık ve yaşam doyumu arasındaki ilişki. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 3 (3), 205-213. Doi: 10.5961/jhes.2013.078

Wagnild, G. And Young, H.M. (1993). Development and psychometric evaluation of the resilience scale. *Journal of Nursing Measurement*, 1, 165-178.

Ward, J. (2016). A content analysis of celebrity Instagram posts and parasocial interaction. *Elon Journal of Undergraduate Research in Communications*, 7 (1), 44-51.